

INSTITUTIONEN FÖR LITTERATUR,
IDÉHISTORIA OCH RELIGION

”Ni är inte bättre än de djur ni dödar.”

**En existentialistisk läsning av *Butcher’s Crossing*
möter ett ekokritiskt perspektiv.**

”You are no better than the animals you kill.”

An Existentialistic Reading of *Butcher’s Crossing* Meets an Ecocritical Perspective.

David Fredriksson

Termin: HT 2018

Kurs: LV1310, Uppsatskurs, 15 hp.

Nivå: Kandidat

Handledare: Dag Hedman

Examinator: Camilla Brudin Borg

Abstract

Bachelor Thesis in Comparative Literature Title: "You are no better than the animals you kill.":
An Existentialistic Reading of *Butcher's Crossing* Meets an Ecocritical Perspective.

Author: David Fredriksson

Year: Autumn 2018

Department: The Faculty of Arts at the University of Gothenburg

Supervisor: Dag Hedman

Examiner: Camilla Brudin Borg

Keywords: John Williams; *Butcher's Crossing*; existentialism; ecocriticism; exploitation; Jean-Paul Sartre; Albert Camus; meaning of life; American literature; pastoral; reading

This paper examines how John Williams novel *Butcher's Crossing* can be understood through the perspectives of existentialism and ecocriticism. The novel depicts the Midwestern United States in the early 1870s; *Butcher's Crossing* is the name of a small isolated hunting city in Kansas, where the novel's protagonist Will Andrews travels. Inspired by Emerson and his thoughts on nature, he gives up his studies at Harvard to experience the *wild frontier*. The purpose of this thesis is to study the colonized and fragmented country depicted in *Butcher's Crossing*, and explore how the expedition affects Andrews understanding of his own existence.

Innehållsförteckning

Abstract	2
Inledning.....	4
Syfte och frågeställning.....	5
Metod	5
Teoretiska perspektiv	6
Ekokritiska begrepp och teoribildningar	7
Existentialismen.....	9
Reflexion kring valda teoribildningar.....	10
Tidigare forskning	11
Analys.....	12
Användandet till Butcher's Crossing.....	12
Färden mot bergen	18
Vistelsen i vildmarken	22
Återvändandet till Butcher's Crossing	25
Slutord	29
Vidare perspektiv	30
Litteraturförteckning	31
Tryckta källor	31
Otryckta källor.....	31

Inledning

År 1960 utkom *Butcher's Crossing*, skriven av författaren John Williams (1922–1994).¹ Under sin livstid hann han färdigställa och ge ut fyra romaner, varav *Butcher's Crossing* är den andra i ordningen.

Romanen skildrar mellanvästra USA i början av 1870-talet; titeln är också namnet på den fiktiva, isolerade jägarstad i Kansas dit romanens protagonist Will Andrews reser. Inspirerad av Emerson och dennes tankar om naturen ger han upp sina studier vid Harvard för att uppleva *the wild frontier*.

Väl i *Butcher's Crossing* sluter Andrews ett avtal med buffeljägaren Miller, som svär sig känna till en outforskad dal i Coloradobergen där tusentals vilda bison praktiskt taget väntar på att bli skjutna. Andrews lovar att stå för alla omkostnader som krävs för att finansiera och möjliggöra en sådan expedition.

De når en överenskommelse och två veckor senare rider Andrews tillsammans med tre andra män ut från *Butcher's Crossing*, över den väldiga prärien mot själva vildmarkens hjärta.

Som vi ser rymmer intrigen i *Butcher's Crossing* flera av de komponenter som kännetecknar en västern, men efter att romanen lästs från pärm till pärm upplevs västernkostymen om inte missvisande så i alla fall lite trång i sömmarna. I tidskriften *Westword* beskrivs *Butcher's Crossing* som ”the finest Western ever written and the first anti-Western.”² Huruvida Williams påstådda vägran – för att öka försäljningen vid en föreslagen nyutgivning – att låta printa in ”A Western” på omslaget till *Butcher's Crossing* varit en bidragande orsak till epitetet ”anti-western” eller inte är omöjligt att sia om. Men till skillnad från tidigare romaner som skildrar den *vilda västern* mot slutet av 1800-talet, glorifierar Williams inte exploateringen som skedde i samband med att Amerika koloniserades. Varje bison som fälls i *Butcher's Crossing* blir i ljuset av pågående massutrotning av djurarter, skövlingen av regnskog och försurningen av världshaven ett skrämmande bevis att vi inte dragit lärdom av tidigare begångna brott utan snarare låter dem upprepas.

Därför känns det angeläget att närma sig *Butcher's Crossing* från ett perspektiv som belyser frågor gällande dualismen mellan människa och natur, för att på så vis bidra till en forskning som ifrågasätter den antropocentriska ontologin.

¹ John Williams, *Butcher's Crossing*, övers.: Eva Johansson, Stockholm: Natur & kultur, 2015.

² Alan Prendergast, *Westword*, 2010, <https://www.westword.com/news/sixteen-years-after-his-death-not-so-famous-novelist-john-williams-is-finding-his-audience-5110462> (hämtat 2018-12-19)

Men när narrativet i synnerhet utgår från *en* människas existens och dennes inre stridigheter, så vore det att blunda för själva navet i romanen om detta inte togs i beaktande. Dessutom, när intentionen är att problematisera människan visavi naturen, vore det högst beklagligt om särskilt viktiga passager då tvingades lämnas därhän därför att verktyg saknades för att kunna konkretisera dem.

Om undersökningens huvudsakliga syfte är att bättre förstå - och om möjligt finna ett slags förklaring till - människans uppträdande i världen och gentemot andra varelser, bör det kanske mest centrala inte förbises: människans självmedvetenhet, det vill säga hur vi faktiskt uppfattar oss själva och den omgivning vi ställs inför. När berättarrösten i *Butcher's Crossing* har fri tillgång till Andrews medvetande och dennes inre spörsmål, bör således förutsättningarna för en djuplodande undersökning av Andrews väsen vara goda.

Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är alltså att studera det koloniserade och splittrande land som Williams skildrar i *Butcher's Crossing*, samt undersöka hur expeditionen påverkar Andrews förståelse av sin egen existens. Den drivande frågan att besvara, följt av två underfrågor, är som följer:

- Vilken funktion fyller expeditionen för Andrews?
 - Hur påverkas jaget i kontakten med det vilda och utforskade?
 - Hur kan resan Andrews företar sig bättre förstås och förklaras ur ett dels existentialistiskt och dels ekokritiskt perspektiv?

Metod

Det ekokritiska perspektivet kommer att fungera som analysens väktare och påkallas vid särskilt angelägna passager. Eftersom det övergripande temat i *Butcher's Crossing* är just människans kamp mot naturen, så vore det därför närapå otänkbart att inte anlägga ett ekokritiskt perspektiv vid läsningen av romanen.

Tillvägagångssättet för att besvara frågeställningen görs dels genom en karaktärsanalys av Will Andrews, vilket innebär att analysen kommer att göra nedslag i Andrews anläggande till Butcher's Crossing; i hans färd mot och vistelse i vildmarken samt när han slutligen återvänder därifrån. Den förvandling Andrews genomgår kommer att konkretiseras och kontextualiseras med hjälp av existencialismen.

Kombinationen av två förhållandevis vitt skilda teoretiska fält, alltså ekokritik och existencialism, innebär att ett större område tas i anspråk och måste försvaras för att analysen inte ska falla utanför stringensens gränser. Därför bör det understrykas att de två teoribildningarna aldrig kommer att ställas mot varandra, vilket med andra ord innebär att ekokritiken och existencialismen samverkar oberoende av varandra inom varsina fält.

För att nå fram till narrativets kärna, vilket är den här undersökningens syfte, vore det oförnuftigt att plocka bort subjektet från rummet för att studera det ena i uteslutandet av det andra: att kombinera ekokritik och existencialism ger således möjligheten att behålla dem båda.

Teoretiska perspektiv

I och med att ekokritiken är ett förhållandevis nytt forskningsfält inom litteraturvetenskapen, finns det ingen allena rådande definition som alla pliktskyldigt förhåller sig till.³ Detta behöver nödvändigtvis inte ses som ett hinder utan snarare som en möjlighet att vidga perspektivet och samordna flera teoribildningar. Det är också värt att nämna att ekokritiken, i likhet med postkolonial och feministisk litteraturteori, är interdisciplinär, vilket vill säga att den tillhandahåller och finner stöd hos andra discipliner. Men till skillnad från postkolonial och feministisk litteraturteori, som lånar begrepp och analysverktyg från i synnerhet samhällsvetenskapen, utgår ekokritiken i första hand från naturvetenskaplig forskning.⁴

Ekokritikerns huvudsakliga uppgift är att undersöka relationen mellan människa och icke-mänsklig natur och hur den skildrats inom litteratur och andra kulturella sammanhang genom historien, vilket inkluderar en kritisk analys av själva begreppet "människa".⁵

Nedan följer en närmare beskrivning av några för uppsatsen relevanta fält och ofta förekommande begrepp inom ekokritiken.

³ Paul Tennyson, *Litteraturteori*, 2. uppdaterade uppl., Malmö: Gleerup, 2010, s. 154.

⁴ Tennyson, s. 153.

⁵ Greg Garrard, *Ecocriticism*, 2. uppl., Routledge, London, 2012, s. 5. Cheryl Glotfelty & Harold Fromm, *The Ecocriticism Reader. Landmarks in Literary Ecology*, Athens: Univ. of Georgia Press, 1996, s. xviii.

Ekokritiska begrepp och teoribildningar

Begreppet *pastoral* och forskningen kring detsamma är i sammanhanget intressant därför att *Butcher's Crossing* utspelar sig under samma epok som amerikansk *pastoral* utvecklades. Begreppet beskriver det i litteraturen harmoniska mötet mellan människa och natur, vilket är vad Andrews söker uppnå i vildmarken. I *Ecocriticism* ges begreppet *pastoral* en närmare förklaring av Greg Garrard.⁶ Garrard skiljer *pastoral* åt genom att dela upp begreppet i tre olika yttringar: *Classical pastoral*, *Romantic pastoral* samt *American pastoral*. Den klassiska *pastoralen*, i Sverige även känd under benämningen ”herdediktning”, avser all den *pastoral* diktningen fram till sent 1700-tal.⁷ Romantisk och amerikansk *pastoral* tar delvis vid där den klassiska slutar, vilket enkelt förklarar i samband med industrialiseringen av landsbygden under 1800-talet. Kontrasten mellan landsbygd och stad påverkade fler människor än någonsin tidigare; en längtan tillbaka till det idylliska – det *pastoral* – föddes och uttrycktes av diktare som William Wordsworth (1770–1850) och Henry D. Thoreau (1817–1862). Romantisk och amerikansk *pastoral* är inte två historiskt skilda strömningar, de är förankrade tidsmässigt men skiljs åt rent geografiskt. I Storbritannien har ekokritiken fokuserat på Wordsworth, medan man i USA identifierat Thoreau som nyckelfiguren för liknande studier.⁸ Att det *pastoral* dessutom kommit att få en annan betydelse i USA än i England kopplar Garrard samman med ländernas historiska och topografiska skillnader.⁹

I *The Lay of the Land* – för att definiera amerikansk *pastoral* - argumenterar Annette Kolodny för att koloniseringen av den nya världen till en början närdes av drömmen att återförenas med sitt ursprung, det vill säga ett återvändande till Edens Lustgård; där skulle det finnas ett överflöd av allt det som behövs för att skapa sig ett drägligare liv. Men för många emigranter som längtade efter att få uppleva denna *pastoral* utopi visade det sig snart att dikten stämde illa överens med verkligheten. För att nå framgång måste *vildmarken* först tämjas och erövras.¹⁰

För att undersöka hur en amerikansk *pastoral* litteratur utvecklades anlägger Kolodny ett *ekofeministiskt* perspektiv; förflyttningen till Amerika beskriver hon metaforiskt som ett slags regression från det vuxna livets ansvar och åtaganden; en återgång till det ursprungliga livet vid

⁶ Garrard, s. 37.

⁷ Garrard, s. 38.

⁸ Garrard, s. 54.

⁹ Garrard, s. 54.

¹⁰ Annette Kolodny, *The Lay of the Land. Metaphor as Experience and History in American Life and Letters*, Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 1975, s. 6, 7.

moderns varma bröst i ett feminint landskap. När USA slutligen skapade sin egen pastorala litteratur, tillskrevs landskapet en kvinnlighet och metaforerna togs bokstavligt.¹¹

Om ekokritiken uppfattar den *antropocentriska* dualismen mellan mänsklighet och icke-mänsklig natur som själva orsaken till ett antiekologiskt tänkande, belyser ekofeminismen även den *androcentriska* dualismen mellan man och kvinna. Den första skiljer människan från naturen på basis av ett rationellt tänkande och en odödlig själ, för att sedan hävda att dessa egenskaper gör människan överlägsen naturen. Den andra skiljer män från kvinnor genom att hävda att mannens hjärna är större än kvinnans, och därför är kvinnan underlägsen mannen. Ekofeminism innebär att man ser sambandet mellan dessa två argument, vilka upprätthålls av en liknande dominanslogik där kvinnan associerats med natur och känslor, medan mannen i sin tur associerats med kultur och det rationella.¹²

En annan fusion mellan två fält är postkolonial ekokritik, vilken undersöker relationen mellan människor, (icke-mänskliga) djur och *miljö* i postkolonial litteratur.¹³ Anledningen till att ett samarbete mellan postkoloniala studier och ekokritik bildats kan ges en liknande förklaring som gjordes ovan gällande ekofeminism, med skillnaden att postkolonial forskning undersöker relationen mellan koloniserad och kolonisatör, vilket vill säga de befolkningsgrupper som tidigare blivit exkluderade, utnyttjade och förtryckta. Huruvida ett sådant samarbete är av godo eller inte råder det dock delade meningar om. Cara Cilano och Elizabeth DeLoughrey befarar att sökandet efter paralleller mellan postkolonialism och ekokritik kan leda till en icke problematiserad delning mellan människor (på den postkoloniala sidan) och natur (på den ekokritiska).¹⁴

Graham Huggan och Helen Tiffin går i dialog med Cilanos och DeLoughreys kritik och argumenterar för en koalition genom att belysa postkolonialismens och ekokritikens huvudsakliga mål, vilket är att avslöja särbehandlingen av minoritetsgrupper om den postkoloniala sidan och djur om den ekokritiska sidan; ett samarbete dem emellan vill leda till att all slags diskriminering och utnyttjande av människor och djur synliggörs.¹⁵

¹¹ Kolodny, s. 6.

¹² Garrard, s. 26.

¹³ Graham Huggan & Helen Tiffin, *Postcolonial Ecocriticism. Literature, Animals, Environment*, London/New York: Routledge, 2010.

¹⁴ Cara Cilano & Elizabeth DeLoughrey, "Against Authenticity. Global Knowledges and Postcolonial Ecocriticism", *ISLE. Interdisciplinary Studies in Literature and Environment*, Volume 14, 2007, s. 75, <https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1093/isle/14.1.71>, 2018-12-15.

¹⁵ Huggan & Tiffin, s. 16.

Existentialismen

Att människan tenderar att placera sig själv i universums centrum – och i viss mån tilldelar sig rollen som enväldshärskare över denna *sin* värld – belyser ekokritiken genom att problematisera den antropocentriska dualismen mellan människa och icke-mänsklig natur. Det avvikande som inte följer normen eller uppfyller kraven för det normala klassas som *icke-mänskligt*, *onaturligt* eller – för att beskriva ett särskilt förkastligt beteende – *djuriskt*. För att citera Albert Camus (1913–1960): ”Att förstå världen är för människan detsamma som att tvinga den in på ett mänskligt plan, att förse den med sitt eget mänskliga insegel.”¹⁶

I essän *Myten om Sisyfos* redogör Camus för den filosofiska hörnstenen för sitt författarskap, frågan huruvida livet, i en värld utan gud eller mening, är värt att leva eller inte. Camus menar att varför frågan om livets mening är den mest angelägna och viktigaste av alla, bottnar i vilka handlingar den manar till. Paradoxen i att vissa människor begår självmord därför att de inte längre anser livet vara värt att leva, medan andra ”går i döden för de idéer och illusioner vilka ger deras liv ett berättigande (ett skäl för att leva, som det kallas, är samtidigt ett utmärkt skäl för att dö)”.¹⁷

Camus pekar på *absurditeten* i sökandet efter en mening i en värld som är allt annat än förnuftig, ”klyftan mellan själens krav och världens ständiga svek, mellan min enhetssträvan och universums splittring, hela den motsägelse som fjättrar oss vid varandra”.¹⁸ Att erkänna det absurda är inte detsamma som att konstatera att livet inte är värt att leva, och att man därför lika gärna kan avsluta det genom att begå självmord. Camus ifrågasätter inte sanningen att människor begår självmord därför att livet känns meningslöst, men han avfärdar den som ofruktbar eftersom den är given. Den absurda människans sanning är den att ingen tillfredsställande lösning kan nås - när absurditeten blivit tydlig kan den inte upplösas.¹⁹

Att acceptera det absurda är delvis att inse existensens meningslöshet, för att sedan göra nuets helvete till sitt kungarike. Camus slår hål på myten om Sisyfos lidande och menar att man måste tänka sig honom lycklig.²⁰

¹⁶ Albert Camus, *Myten om Sisyfos*, övers.: Gunnar Brandell & Bengt John, 3. utg., Delfinserien, Stockholm: Bonnier, 2004, s. 19.

¹⁷ Camus, s. 9.

¹⁸ Camus, s. 44.

¹⁹ Camus, s. 44.

²⁰ Camus, s. 46, 99.

Jean-Paul Sartre (1905–1980) fastslår att existentialismen ska förstås som en lära, en doktrin med föresatsen att göra människolivet möjligt att leva, och att all sanning och all handling utgår från en miljö och en mänsklig, subjektiv förståelse.²¹

Sartre skiljer en kristen och en ateistisk existentialism åt genom att hävda att det inte kan finnas en bestämd definition av en mänsklig natur; den ateistiska existentialismen, vilken Sartre själv representerar, ponerar att om det inte finns någon gud så finns det heller ingen som skulle kunna bestämma den. Människan är ingenting annat än vad hen själv gör sig till - existensen *föregår* essensen, det vill säga att eftersom människan existerar från första början möjliggörs en definition först efter att subjektet förekommit och uppträtt i världen.²²

Reflexion kring valda teoribildningar

Varför en läsning av *Butcher's Crossing* valts att göras utefter två förhållandevis vitt skilda teoribildningar har sin förklaring. Som utbroderats ovan tillåter de olika konstellationerna av ekokritik, postkolonial och feministisk teori att nya perspektiv kan tas i beaktande; till trots att deras kritik riktas åt olika håll så finns det i deras teorier en likhet som förenar dem: polariseringen mellan det primära och sekundära, mellan överordnad och exkluderad, mellan någon med makt och någon som utnyttjas.

Existentialism och ekokritik däremot har ingen tydlig koppling sinsemellan - snarare är de varandras absoluta motpoler, varav den första bör förstås som ett slags meningsteori gällande människans existens; medan den andra i sin tur intar en kritisk ställning mot antropocentrism och ifrågasätter hur gränsen mellan kultur och natur förstås och definierats av människan genom historien.

Butcher's Crossing skildrar i första hand protagonistens kamp mot naturen och hur dennes föreställningsvärld ställs på ända i konfrontationen med det vilda; men när kampen utspelar sig i lika hög grad inom som kring honom, så vore det att gå miste om helheten om inte båda sidor, det vill säga rummet och jaget, behandlades. Ekokritiken ges således ansvaret för gränsen och förhållandet mellan människa och vildmark, medan existentialismen svarar för Andrews sökande efter meningen med livet.

²¹ Jean-Paul Sartre, *Existentialismen är en humanism. De bärande idéerna i Sartres filosofi*, övers.: Arne Häggqvist, 3. uppl., Aldusserien, Stockholm: Aldus/Bonnier, s. 6–7.

²² Sartre, s. 12–13.

Tidigare forskning

Det har bedrivits förvånansvärt lite forskning kring såväl *Butcher's Crossing* som John Williams övriga författarskap, så påståendet att den här uppsatsen beträder relativt otrampad mark är inte att ta till överdrifter. I tidskriften *Western American Literature* tillägnas *Butcher's Crossing* en artikel, under följande titel: ”*Butcher's Crossing. The Husks and Shells of Exploitation*” av Jack Brenner.²³ Brenner ställer *Butcher's Crossing* i förhållande till H.D. Thoreaus brev skrivet till sin vän Richard Fuller år 1843, däri Thoreau söker övertyga sin vän att stanna vid Harvard i stället för att söka sig västerut. Brenner förklarar att ”the shape Williams has given his story suggests that Thoreaus letter to Fuller could serve as an ironic epigraph. Andrews quits Harvard to come West, as Fuller apparently wanted to do.”²⁴ Brenner presenterar alltså en tolkning av Will Andrews karaktär, och menar att Williams i viss mån formade honom efter den verkliga Fuller.

”All in a Day's Work. John William's *Butcher's Crossing* and Work's Dissatisfaction”, skriven av Blake R. Westerlund är en annan artikel, publicerad i litteraturtidskriften *The Explicator*.²⁵ Westerlund går i dialog med Jane Tompkins bok *The West of Everything*, i vilken hon presenterar ett slags läsarorienterad forskning; hon pekar på samförståndet mellan läsare och västernromanens protagonist: ”What the reader and the hero feel at the end of (a western narrative) is a sense of hard-won achievement.”²⁶ Westerlund instämmer med Tompkins och menar att många västernromaner prisar ett väl utfört arbete, att läsaren upplever en med protagonisten jämförbar tillfredsställelse vid romanens slut.²⁷ Williams däremot, enligt Westerlund, idealiserar inte arbetet, det vill säga skjutandet och flåendet av bufflar, utan demonstrerar snarare hur västernhjälten avhumaniseras och transformeras till en likgiltig kugge i maskineriet.²⁸ I slutordet skriver Westerlund att John Williams *Butcher's Crossing* inte ger

²³ Jack Brenner, ”*Butcher's Crossing. The Husks and Shells of Exploitation*”, *Western American Literature* 1973, <https://muse-jhu-edu.ezproxy.ub.gu.se/article/529048/pdf>, 2018-10-31.

²⁴ Brenner, s. 246.

²⁵ Blake R. Westerlund, ”All in a Day's Work. John William's *Butcher's Crossing* and Work's Dissatisfaction”, *The Explicator*, 2013.

²⁶ Jane Tompkins, *West of Everything. The Inner Life of Westerns*, New York: Oxford University Press, 1992, s. 11–12.

²⁷ Westerlund, s. 112.

²⁸ Westerlund, s. 113.

någon romantiserad bild av historien, utan erbjuder läsarna en nyktrare redogörelse för hur USA bildades – ”as unforgettable as it is unforgiving”.²⁹

Analys

Användandet till Butcher’s Crossing

Strax efter att Will Andrews anlant med diligens till Butcher’s Crossing söker han upp McDonald, som varit bekant med hans far. Dialogen dem emellan avslöjar för läsaren att Andrews inte rest västerut i avseendet att skaffa sig ett arbete, i alla fall inte i syfte att tjäna pengar. Trots att innehållet i det brev som Andrews överlämnar till McDonald aldrig avslöjas, får man förmoda att avsändaren, det vill säga Andrews far, däri ber McDonald att hjälpa hans son att komma på fötter på okänd mark. McDonald är till en början snarstucken och nästan otrevlig mot Andrews, som om han fortast möjligt ville bli lämnad ifred. Först efter att han läst brevet och fått förklarat för sig att fadern, enligt Andrews, troligen beundrade McDonald av den anledningen att han reste västerut för att där skapa sig ett liv, mjuknar han och söker övertala Andrews att arbeta för honom.³⁰

McDonald har föga till övers för folket däromkring, vilka ”livnär sig på det naturen ger utan att veta vad de ska göra med det.”³¹ Så när Andrews låter honom förstå att han vill tala med några av jägarna, blir han naturligtvis upprörd och söker avråda honom från att ge sig ”i lag med slödder”.³² Men Andrews lyssnar inte på det örat; i huvudet famlar han efter en förklaring till att han lämnat Harvard men inser att den känsla han söker beskriva,

bara skulle vara ännu ett namn för det vilda han sökte. Det var frihet och godhet, det var ett hopp och en livskraft som han tyckte sig ana under allt det välbekanta i sitt liv, som inte var fritt eller gott eller hoppfullt eller livskraftigt. Det han sökte var världens källa, det som upprätthöll världen, en värld som ängsligt tycktes vända sig bort från källan i stället för att

²⁹ Westerlund, s. 115.

³⁰ Williams, s. 29.

³¹ Williams, s. 31.

³² Williams, s. 34.

söka sig till den som präriegräset runt omkring honom skickade ner sina rötter i det rika, mörka och fuktiga, ner i det vilda, och därmed föddes på nytt år efter år.³³

Inspirerad av den transcendentalistiska läran som Emerson planterat inom honom, måste Andrews avvisa McDonalds erbjudande och söka upp denne Miller, som visserligen är en jägare men enligt McDonalds utsago inte är fullt ”lika hopplös som de andra.”³⁴

Andrews hade att välja mellan två sidor av samma mynt: om ena sidan jägarna, bland dem Miller, vilka driver en skoningslös jakt som sakta men säkert tömmer territoriet på bison; och om det andra McDonald, som mot betalning köper bisonhudarna av jägarna för att sälja dem vidare. Kort sagt försörjer sig samtliga mer eller mindre på bisonjakt, även fast det är McDonald som tjänar mest pengar – till trots att det är jägarna som så att säga ser till att ”grovjobbet” blir gjort. Dualismen mellan människa och natur, mellan jägare och villebråd, beskriver ett antropocentriskt tänkande: denna manliga längtan att tämja och erövra den nya världen, det vill säga samma aggressivitet gentemot kvinnor, natur och ursprungsbefolkning som Garrard pekar ut för att identifiera amerikansk pastoral.³⁵ Huggan och Tiffin framhåller att i och med att det vilda sågs som oanvänt, outnyttjat och ägarlöst, var det heller inget som hindrade kolonistörerna från total exploatering av vildmarken. I takt med att markerna rensades och omvandlades till betesmark för nybyggarnas medhavda boskap eller öppnades för *pastoralism*, det vill säga ett slags nomadiserande boskapskötsel vars hjordar förs vidare från den ena platsen till den andra i takt med att betet sinar, försvagades de inhemska ekosystemen av de oåterkalleliga spåren som sattes.³⁶

Men Andrews intention är inte att skaffa sig en mindre förmögenhet eller erövra landområden för att göra dem till sina; hans längtan närs av något mera abstrakt än så. Arvet efter den bortgångne farbrodern är han till exempel villig att offra; han bryr sig föga om hur stora utgifterna för expeditionen kommer att bli; och när Miller insinuerar att Andrews bara är ute efter något uppseendeväckande att skrävla och skriva i tidningen om, efter det att han fått uppleva och vistats i vildmarken, svarar han övertygande: ”Det är ingenting sånt som driver mig. Jag gör det för min egen skull.”³⁷

Anledningen att Andrews rest till Butcher’s Crossing för att uppleva den så kallade gränsen mot vildmarken, härleder alltså inte från något slags inre längtan efter vare sig ära eller

³³ Williams, s. 32

³⁴ Williams, s. 34.

³⁵ Garrard, s. 54.

³⁶ Garrard, s. 54; Huggan & Tiffin, s. 7, 8.

³⁷ Williams, s. 44.

berömmelse. I väntan på att Miller ska återvända från Ellsworth, där proviant och annat nödvändigt för färden hämtas, fördriver Andrews större delen av tiden i ett slags kontemplativt tillstånd. Vid fönstret i sitt sjabbiga hotellrum växlar hans blick ”mellan själva stan, som tycktes röra sig i en trög oregelbunden rytm likt pulsen hos någon själlös existens, och det omgivande landskapet”;³⁸ i ett samtal med Millers följeslagare, den alkoholiserade och *bibelsprängde* särlingen Charley Hoge, minns Andrews en mening från en föreläsning av Emerson, om hur han i naturen ”blev ett genomskeinligt öga”; meningen hade liksom bitit sig fast i honom som en förnimmelse om en namnlös kraft som ”strömmade genom honom”.³⁹

I denna för honom främmande värld kände han sig hemma. I kapellet, där hans far predikade; eller på Harvard College i Boston; eller längs gatorna i Cambridge, Massachusetts, hade det varit omöjligt för honom att uppleva det han kände där han just nu befann sig: som en oupplöslig del av Gud; lika fri och obunden som den transcendentalistiska lära Emerson föreläste om, där naturen förstods som ett slags helande källa till ett mera meningsfullt och rikare liv.⁴⁰ ”Mellan träden och det böljande landskapet hade han sett en skymt av den avlägsna horisonten i väster, och där, för ett ögonblick, hade han skådat någonting lika skönt som sitt eget oupptäckta väsen.” Förstått från Andrews perspektiv blir *The Frontier*, det vill säga den tänkta gräns som Kristoffer Leandoer i förordet till *Butcher's Crossing* beskriver som den västliga civilisationens sista utpost, detsamma som att närma sig det ännu utforskade jaget; ett slags metafor för ”sitt eget oupptäckta väsen”.⁴¹

Camus hävdar att liksom stora konstverk har djupt rotade känslor inom människan alltid en ytterligare innebörd än den de medvetet ger uttryck åt. Låt säga att en målning av en viss konstnär kan uppfattas annorlunda beroende på vem som betraktar den, så kan även ett särskilt yttrande rymma flera tänkbara meningar. Som hans exempel förtydligar: ”Det kan i vissa situationer vara en undanflykt att svara ’ingenting’ på en fråga om vad det är man tänker på. Älskande vet det mycket väl. Men om svaret är uppriktigt, ger det uttryck åt ett sällsamt själstillstånd, där själva tomheten blir vältalig, där de dagliga gesternas kedja brustit och själen förgäves söker efter en länk som kan foga samman kedjan.”⁴²

Det som intresserar Camus är inte de han benämner som ”de absurda upptäckterna”, utan vilka konsekvenser dessa kan tänkas ha när människan blir varse dem. Vidare utvecklar Camus

³⁸ Williams, s. 56.

³⁹ Williams, s. 61.

⁴⁰ *Nationalencyklopedin*, ”transcendentalism”,
<http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/transcendentalism>, 2019-01-07.

⁴¹ Williams, s. 61.

⁴² Camus, s. 16.

denna tanke med hur ”den yttre ramen för vårt dagliga liv” ibland faller i bitar; hur vardagen gått i samma lunk vecka in och vecka ut, men så plötsligt en dag inställer sig frågan ”varför?” – och allting börjar om på nytt men olusten och förvåningen dröjer sig kvar som en bitter eftersmak. Camus är medveten om att olusten inför detta monotoniska mönster i sig är kväljande, men i sammanhanget hävdar han att den är av godo: ”Ledan och tröttheten är sista akten i ett vanemässigt liv, men de ger samtidigt uppslag till medvetenheten och impulser till det fortsatta förloppet – antingen en omedveten återgång till kedjan eller också det definitiva uppvaknandet.”⁴³

En liknande känsla av olust har även infunnit sig hos Andrews; hur han upplever sin omgivning som en livlös och intetsägande massa, som vore den försonad vid tanken om sin egen meningslösa existens. Denna känsla av motvilja inför människans egen omänsklighet, som gör att vi utan förvarning mister balansen inför bilden av oss själva, detta ”äckel” som Jean-Paul Sartre kallar det, är enligt Camus vad som kännetecknar det *absurda*, det vill säga det främlingskap som uppstår inför det ofattbara: den plötsliga insikten om världens densitet; hur främmande och svårförklarlig en sten är för oss; och med vilka oerhörda krafter naturen kan avvisa oss. Det absurda synliggörs i konflikten mellan människans strävan efter klarhet och universums splittring, mellan jagets längtan och världens ständiga svek.⁴⁴

Men Andrews är ännu inte kommen så långt; hans medvetande har visserligen skymtat det absurda, vilket han kände ett slags äckel inför, men han vägrar att acceptera sitt öde - i stället fäster han sin tillit till ”vildmarken och friheten som han instinktivt sökte.”⁴⁵ Jakten som han arrangerat med Miller var endast ett knep, ”ett sätt att överlista sig själv, ett botemedel mot ingrodda vanor och bruk. Inga åligganden ledde honom dit han skulle, inget annat än hans fria vilja.”⁴⁶ Känslan av att vildmarken drar honom till sig sår ett hoppets frö i hans bröst om att finna sitt livs innersta mening.

Men om en mening med livet över huvud taget ska existera, måste det inte då finnas ett högre väsen som bestämmer den? Så fort Andrews hänvisar till sin *fria vilja*, att det är den som kommer att leda honom till den totala friheten, omöjliggörs också sökandet efter livets mening. Själva definitionen av att vara en *fri* människa förutsätter att man inte ägs av någon. Antingen är vi inte fria och då styr vi heller inte över våra liv, eller så är vi fria och ansvariga men då kan heller ingen förutbestämd mening finnas.⁴⁷ Camus menar att ju mindre mening livet har, desto

⁴³ Camus, s. 16.

⁴⁴ Camus, s. 17, 22, 44.

⁴⁵ Williams, s. 64.

⁴⁶ Williams, s. 65.

⁴⁷ Camus, s. 49.

bättre låter det sig levas. Att leva sitt öde innebär att acceptera det fullt ut: att leva är att leva det absurda och för att göra det levande måste det hela tiden hållas framför ögonen.⁴⁸ Först när människan slutat att vädja och inte längre hoppas, kan nuets helvete förvandlas till ett kungarike.⁴⁹ Eller som Sartre uttrycker det: ”livet har ingen mening a priori”,⁵⁰ det vill säga att innan livet tagit sin början finns där *ingenting*, utan det är avhängigt människan att själv ge sitt liv en betydelse, ”och värdet är just denna betydelse som man väljer”.⁵¹

Innan avfärd följer en passage där Andrews i viss mening illusoriska världsuppfattning möter motstånd. Narrativet skildrar också en ungdomens förälskelse mellan Andrews och Francine, vilka möter varandra vid samma tillfälle som Andrews söker upp och finner Miller och Charley Hoge på stadens saloon. När Andrews misstar Francine för att vara anställd som servitris och Miller säger att ”Francine är hora” blir han märkbart förlägen; han börjar mer eller mindre stamma när han söker förklara sin blunder. Miller fångar upp tråden och förklarar att ”en hora i Boston och en hora i Butcher’s Crossing” är två helt skilda saker, och fortsätter: ”I Butcher’s Crossing är en hora en nödvändig del av ekonomin. En man behöver något utöver sprit och mat att lägga pengarna på, och någonting som får honom att komma tillbaka till stan när han varit ute i vildmarken.”⁵²

Millers uttalande om prostituerade kvinnor är naturligtvis i sig direkt osmakligt; hans särskiljande mellan ”hororna” borta i Boston och de i staden Butcher’s Crossing följer samma omdömeslösa chagong som när han värderar bison efter deras skinn, och inte vill buntas samman med de andra jägarna i staden; vilka till skillnad från honom arbetar för McDonald, vilken i sin tur ”utrustar sina egna jaktlag och ger dem femtio cent styck för råhudarna – sommarskinn, inte mycket mer än tunt läder.”⁵³

Kännedomen om den undangömda dalen, i vilken tusentals bison betar i skydd av de omgivande bergen, är inte endast för Miller en nyckel till rikedom, den ger honom också möjligheten att bestämma sina egna villkor och inte behöva stå till svars inför någon annan än sig själv. ”Jag fick känslan av att ingen människa någonsin hade varit i den där dalen förut”, anförtror han Andrews, och tillägger: ”Kanske några indianer för länge sedan, men ingen människa.”⁵⁴ Miller tillerkänner sig inte bara rätten att erövra dalen, han uttrycker på samma gång den föreställning som i viss mening erkände européernas upptäckt av *den nya världen*

⁴⁸ Camus, s. 47.

⁴⁹ Camus, s. 46.

⁵⁰ Sartre, s. 51.

⁵¹ Sartre, s. 51.

⁵² Williams, s. 42.

⁵³ Williams, s. 45.

⁵⁴ Williams, s. 47.

trots att det redan levde människor där. Hans kungörelse att Amerikas ursprungsbefolkning inte skulle vara människor är naturligtvis befängt och långt ifrån sanningen, men att inga *andra* människor, det vill säga vita nybyggare tillika vita amerikaner, tidigare satt sin fot i dalen är svårare att betvivla med tanke på att där ännu finns gott om bison.

I *The Lay of the Land* undersöker Kolodny amerikansk pastoral av bland andra 1800-talsförfattarna William Gilmore Simms (1806-1870) och James Fenimore Cooper (1789-1851) för att beskriva hur Amerikas natur omvandlades till rikedom.⁵⁵ Likt Andrews föreställningar om vildmarken som ett slags kraftkälla och Millers uttömmande på dess tillgångar, belyser Kolodny det paradoxala hos Simms och Coopers romankaraktärer när de hjälper till att utforska och förstöra vildmarken trots att de ”demanded the unlimited and virgin spaces of the frontier.”⁵⁶

Till trots att Andrews upplever ett slags tillgivenhet med vildmarken och värderar den högre än storstaden han kommer ifrån, väljer han att arrangera en jakt som onekligen kommer att reducera dess mångfald. Må så vara att Andrews inte föreställer sig naturen som en enorm, själlös mekanism som är given människan att härska över, men genom sitt deltagande pressas gränsen mot vildmarken ytterligare ett steg framåt.⁵⁷

Sett ur ett ekokritiskt perspektiv blir Andrews handlande – för att använda Camus begrepp - än mera absurt när han och Francine smugit undan till hennes hotellrum. Deras känslor för varandra är ömsesidiga; Francine ”arbetar” inte, så varför Andrews är hos henne är därför att hon vill det. Hur som helst är det inte Andrews osäkerhet som får honom att till slut ta till flykten; ”ty medan han talade blödde hans hjärta av medlidande med henne. Han såg henne som ett fattigt, okunnigt offer för sin tid och sin plats, vilseledd av förkonstlade seder, utslängd från en väldig mekanisk värld till denna karga existens på gränsen till vildmarken.”⁵⁸ Andrews håller här civilisationen skyldig för Francines öde; han känner hur ”en häftig motvilja mot världen” stiger upp inom honom ”och han kände smaken av den i strupen”.⁵⁹ Andrews tillflykt till vildmarken kan här tydas inte bara som en längtan utan också som ett genuint förakt inför sin samtid, som upprätthålls av ”förkonstlade seder” och bruk.⁶⁰

”Men vi är tillbaka inom en månad”, skyndar Andrews att tillägga när han talar om för Francine att de reser om tre, fyra dagar. ”Och då ...”⁶¹ Francine avbryter honom; hon vet mycket

⁵⁵ Kolodny, s. 133.

⁵⁶ Kolodny, s. 136.

⁵⁷ Garrard, s. 69.

⁵⁸ Williams, s. 79.

⁵⁹ Williams, s. 79.

⁶⁰ Williams, s. 79.

⁶¹ Williams, s. 80.

väl vad han vill säga. Andrews kommer att återvända men hans ungdom och den mjukhet hon skattar så högt hos honom kommer inte längre finnas kvar. Francine är rädd att Andrews kommer att bli som de andra männen, vilka inte längre är unga och oförstörda utan snarare hårda och gamla. Med andra ord är Andrews oskuld fortfarande intakt; hans ivriga längtan efter ett slags mening har ännu inte tvingat honom att konfrontera sitt eget jags gåtfullhet. Han vill helst inte tro att något slags klarhet vore omöjlig att finna, därför svarar han i tron att ”jag kommer bara att bli mig själv”.⁶²

Färden mot bergen

En tidig morgon mot slutet av augusti ger sig alltså fyra män av mot Coloradobergen. På varsin häst sitter Miller, Andrews och Fred Schneider, vilken av Miller anlitas som ”flåare” för jakten.⁶³ Från kuskbocken till oxspannet, vilket packats med proviant för deras sex veckors planerade vistelse i vildmarken, hojtar Charley Hoge ut ett ”redo” innan de lämnar Butcher’s Crossing bakom sig.⁶⁴

Framåt middagstid märker den oerfarne ryttaren Andrews av resans första motgångar. Den heta präriesolen blir obarmhärtig i ett landskap utan skugga; hans huvud dunkade, låren ömmade och skinkorna domnade bort på sadelns hårda lädersits. ”Han hade aldrig ridit mer än några timmar i sträck förut och bävade vid tanken på hur ont han skulle ha vid dagens slut.”⁶⁵

Men detta var bara början på deras färd, det flacka och ödsliga landskap Andrews hittills hade sett från hästryggen ”var bara en föraning av vildmarken. En än mer främmande värld väntade honom när de lämnade leden och gav sig in i Colorado”.⁶⁶ Febrilt söker Andrews att frammana samma egendomliga känsla som hade drabbat honom första gången han sett bilderna på det främmande landskap som han nu sökte, men tröttheten efter en dags ritt gör det omöjligt. Smärtorna som Andrews upplevde blev så intensiva att hela kroppen till slut domnade av, vilket försatte honom i ett tillstånd där han inte längre uppfattade sig själv som ett sammanhållet subjekt; snarare som vore han en del av landskapet, ”utan identitet eller form”.⁶⁷

Att det omgivande landskapet inte skildras som en pastoral idyll betyder dock inte att det framställs som en ohygglig, ogästvänlig plats att vistas i. Andrews tillstånd bör snarare förstås

⁶² Williams, s. 80.

⁶³ Williams, s. 68.

⁶⁴ Williams, s. 88.

⁶⁵ Williams, s. 90.

⁶⁶ Williams, s. 93.

⁶⁷ Williams, s. 100.

som en acklimatiseringsprocess; han är över huvud taget inte någon erfaren ryttare – än mindre är han van att färdas så pass långa sträckor och balansera på gränsen till vätskebrist. Camus förklarar att ”bakom all skönhet ligger något omänskligt: kullarna, den ljuva himlen, trädens konturer, allt förlorar den illusoriska mening som vi tilldelade dem”, för beskriva den plötsliga insikten om världens täthet.⁶⁸ För att förtydliga ska inte denna känsla av *omänsklighet* förväxlas med beskrivningen av en icke-mänsklig natur, det vill säga det som beskriver arter från växt- eller djurriket som inte är människor. Också människan kan utsöndra omänsklighet: ”I vissa ögonblick av klarsynthet ser man något absurt i deras mekaniska gester och meningslösa pantomimer.”⁶⁹

Skillnad är det för Miller, som visserligen också genomgår en sorts förändring men av ett helt annat slag än för Andrews. Att Miller antagit ledarrollen över de andra är inte endast därför att det var villkoret för att en jakt över huvud taget skulle genomföras - Miller är den självklara ledaren därför att i vildmarken tycks han vara i sitt rätta element.

Omvandlingen sker gradvis och tar sin början redan efter första dagens ritt. Miller talar knappt längre med de andra männen; han vädrar i luften och fångar upp dofter och ljud som de andra inte lagt märke till. Andrews uppfattar honom som ”en diffus skepnad som tycktes vara en del av djuret han red på”, som vore han ”en gestalt som anpassade sig till färgen och formen hos marken den red på”.⁷⁰

Som i följande exempel, när Miller pekar ut ”en avlägsen vit fläck som glimmade i förmiddagssolen” är den till en början knappt synbar för Andrews, och när han väl ser någonting vitt kan han ändå inte säga vad det är han ser. De rider dit för att se efter, och ”när de närmade sig platsen som Miller hade pekat ut började Andrews se att det vita var mer än en fläck.”⁷¹ Det Andrews bevittnar är lämningarna efter ungefär ”trettio-fyrtio stycken” bison. ”Inget större byte”, slog Miller fast.⁷² Han mindes en tid då hjordarna var så stora att de uppgick till hundratusen i antal, och när de rörde sig över prärien var de så tätt packade ”att man hade kunnat gå på deras ryggar, gå hela dagen, och aldrig nudda marken. Nu ser man bara spridda djur, som de där borta. Och vuxna karlar som jagar dem.”⁷³ Miller spottade i marken för att uttrycka sitt förakt för den nya tiden, vilken han förvisso onekligen varit delaktig i att skapa.

⁶⁸ Camus, s. 17.

⁶⁹ Camus, s. 17.

⁷⁰ Williams, s. 95, 100–101.

⁷¹ Williams, s. 102.

⁷² Williams, 103.

⁷³ Williams, s. 107.

Angreppet på Amerikas vildmark jämför Garrard med krigföringen som riktades mot ursprungsbefolkningen som levde där; massakrer och sjukdomsepidemier drabbade dem så hårt att många stammar utplånades helt. Nära 60 miljoner bison, vilka utgjort en huvudsaklig föda för i synnerhet präriestammarna, sjönk till en population om knappt 1000 djur. I takt med att befolkningen från Europa växte, trappades också exploateringen av vildmarken upp vilket ledde till att flera ursprungliga livsmiljöer förintades helt.⁷⁴

Innan de rider vidare uttalar sig också Charley Hoge om den märkbara förändringen; han instämmer i att hjordarna blivit mindre i jämförelse med hur stora de en gång var, men kausaliteten i bisonjakten som han deltagit i blundar han för. ”Herren ger och herren tar”, säger han som vore det en guds verk.⁷⁵ Charley Hoges föreställer sig alltså ”herren”, utefter Sartres beskrivning, som en allenaskapande Gud, ”ett slags högste hantverkare” som är helt ”på det klara med vad han skapar”.⁷⁶ Sett från Charley Hoges perspektiv är det alltså Guds vilja att bisonbeståndet krymper och inte därför att jägarna jagar och skjuter dem.

Längs med färden över prärien möter Andrews och hans följe två mindre grupper av människor, den ena gruppen utgörs av en fattig nybyggarfamilj och den andra av fem män till häst. Samtliga är på väg mot Colorado antingen i hopp om att där finna en dräglig plats för sina uthungrade barn att växa upp, eller för att ”de hade andelar i outnyttjad gruvlott som de tänkte exploatera.”⁷⁷ Huggan och Tiffin menar att det var följden av en *hegemonisk centerism* som utgjorde grunden för exploateringen av Amerika. ”The western definition of humanity depended – and still depends – on the presence of the ‘not-human’: the uncivilised, the animal and animalistic. European justification for invasion and colonisation proceeded from this basis”, föreställningen att icke-europeiska länder och människorna och djuren som bebodde dem var oanvända, underutnyttjade eller tomma.⁷⁸ Ett tankesätt som tydliggörs när Andrews och de andra rider förbi en bosättning intill ett vattendrag: ”Flodindianer”, utbrister Miller. ”De lever på malfisk och prärieharar. De är inte värda att skjuta längre.”⁷⁹

Miller leder följet vidare tills de ställs inför ett val. Antingen fortsätter de att följa den led som garanterar dem vatten eller så viker de av från den. Leden följer floden hela vägen till Arkansas, vilket ligger i samma riktning som deras mål, men stigen är en omväg och skulle innebära att deras ankomst fördröjdes med en vecka. Meningarna går därför isär huruvida de ska välja den

⁷⁴ Garrard, s. 132–133.

⁷⁵ Williams, s. 107.

⁷⁶ Sartre, s. 11.

⁷⁷ Williams, s. 108.

⁷⁸ Huggan & Tiffin, s. 5.

⁷⁹ Williams, s. 109.

säkra vägen före den osäkra. Schneider insisterar på att följa floden medan Miller ställer sig emot. Han har varit i området tidigare och känner dessa trakter relativt väl. ”Det finns hur mycket vatten som helst, det är bara att leta upp det”, slår han fast.⁸⁰ Charley Hoge fäster sin tillit på att Gud kommer att leda dem till vatten och säger därför inte emot sin följeslagare; Schneider vänder sig till Andrews men vet redan på förhand att inte heller han kommer att ifrågasätta Millers förslag: ”Andrews, du ser inte ut att ha varit törstig i hela ditt liv, törstig på riktigt, menar jag. Så det är väl ingen mening med att fråga dig hur du vill göra.”⁸¹

Miller får som han vill och de viker av bort från floden, men inte förrän ett par rejäla tråkaggar fyllts med vatten för att minimera risken att törsta ihjäl i hettan.

Miller utsätter inte bara sig själv och de tre andra männen för en stor fara, han sätter också oxarnas och hästarnas liv på spel. Till skillnad från Andrews, Hoge och Schneider har djuren inget val utan får snällt rätta sig efter beslutet deras ägare fattar. Att som människa ge sig rätten att bestämma över andra arter förklarar Garrard som en konsekvens av att människan inte längre uppfattar sig själva som en del av naturen, han skriver att ”in the dominant Euro-American culture, humans are not only *distinguished* from nature, but *opposed* to it in ways that make humans radically alienated from and superior to it.”⁸² Vidare menar Garrard att en sådan polarisering ”often involves a denial of the real relationship of the superior term to the inferior”.⁸³

Filosofen René Descartes (1596–1650) lyckades med sin inflytelserika idé om tankens separation från kroppen samtidigt förvägra andra varelser än människan samma separation. I stället såg Descartes djur som kroppar utan sinne, och utan hela det känslspektrum vilket han associerade med tanken.⁸⁴

”Hästarna rörde sig tungt och långsamt, och pådrivna av Charley Hoges snärtande piska och tunna, vassa röst rörde sig oxarna kraftlöst framför vagnen.”⁸⁵ Men så plötsligt, efter att den sista skvätten vatten fuktat oxarnas uppsvällda tungor och manskapet släckt sin törst på whisky, finner Miller ett vattendrag. Och på färdens fjortonde dag avtecknade sig bergen mot horisonten. Andrews upplevde det som att bergskedjan drog honom till sig, som vore den ”en gigantisk magnet vars dragningskraft ökade med graden av närhet”.⁸⁶ Som i början av resan, när hans kropp domnade bort i sadeln, kändes det som att han assimilerades med terrängen och

⁸⁰ Williams, s. 116.

⁸¹ Williams, s. 113.

⁸² Garrard, s. 28.

⁸³ Garrard, s. 28.

⁸⁴ Garrard, s. 28.

⁸⁵ Williams, s. 126.

⁸⁶ Williams, s. 133.

det varierande landskapet. Men den här gången antog känslan en annan karaktär: den utlovade ”en rikedom och en mening som han inte kunde benämna.”⁸⁷

Vistelsen i vildmarken

När de nått bergen börjar Miller genast att söka rätt på ingången till dalen som han några år tidigare funnit. Millers heta, lidelsefulla längtan gav honom ingen ro i kroppen; knappt var han längre en del av gruppen utan genomsökte otåligt området efter stenstigen ”som sträckte sig från foten av berget och slingrade sig upp bland träden”.⁸⁸ En känsla av välbehag infinner sig när han slutligen hittar den, och i ett nafs kommenderar han Hoge att sätta vagnen i rullning uppför berget.

Vid toppen synliggjordes så äntligen ”en smal och långsträckt dal” där frodigt gräs växte och ”böljade mjukt i vinden så långt ögat nådde. En stilla frid tycktes stiga upp från dalen. Det var tystnaden, stillheten och det absoluta lugnet i ett landskap där ingen människa någonsin hade satt sin fot.”⁸⁹ Upphetsat blickar Andrews ut över en ännu otämjd dalgång i den amerikanska västerns vildmark som Tompkins menar ”functions as a symbol of freedom, and of the opportunity for conquest. It seems to offer escape from the conditions of life in modern industrial society”,⁹⁰ vilket överensstämmer med Andrews motiv att resa västerut synnerligen väl.

Från det att en passande lägerplats valts ut och lägret slagits upp dröjer det inte länge förrän jakten tar sin början. ”I morgon får vi buffelkött”, säger Charley Hoge framför lägerelden där måltiden bestående av bönor tillagas. ”Jag kanske till och med skaffar lite småvilt och gör en gryta.”⁹¹ Med egna ögon hade de från bergets höjder mycket riktigt sett bison, vars antal Miller uppskattade till ett lovande antal om cirka två-tre tusen djur eller fler.

Efter middagen förbereder sig männen för den stundande jakten. Medan Miller fyller en mängd patronhylsor med krut inviger Schneider Andrews i rollen som ”flåare”; han hjälper honom att vässa den uppsättning av knivar Miller skaffat honom samt beskriva varje knivs funktion. När förberedelserna är klara lägger Miller upp en plan för jakten: ”Vi börjar med den

⁸⁷ Williams, s. 133.

⁸⁸ Williams, s. 140.

⁸⁹ Williams, s. 146.

⁹⁰ Tompkins, s. 4.

⁹¹ Williams, s. 149.

lilla hjorden som vi såg tidigare i dag och sen arbetar vi oss genom dalen. Vi kan ta det lugnt, det finns ingen väg ut ur den här klyftan utom där vi kom in.”⁹²

Dagen därpå börjar alltså den av i synnerhet Miller efterlängtrade jakten. Tillsammans med Schneider och Andrews ger han sig ut i dalen, och efter att ledartjuren lokaliserats skjuter han den för att inte hjorden ska skingras. Ledartjuren är på grund av sin ålder och sitt ärriga skinn inte värd att få men ”man måste få ledartjuren ur vägen om man ska lyckas med resten”.⁹³ Det är dock med blandade känslor Andrews bevittnar jaktens första offer, för när han såg tjuren ligga ”orörlig på marken utstrålade den inte längre den vilda värdighet och styrka som han tillskrivit den för bara några minuter sedan.”⁹⁴

Peter Singer, författaren bakom *Animal Liberation* (1975), menar att orsaken till att djur behandlas annorlunda i jämförelse med människor grundar sig i *speciesism*, det vill säga diskrimineringen av andra arter till förmån för ens egen.⁹⁵ I samförstånd med filosofen Jeremy Bentham (1748–1832), som hävdade att grymheten mot djur var jämförbart med slaveriet ”and claimed that the capacity to feel pain, not the power of reason, entitled a being to moral consideration”, förklarar Singer att ”just as women and Africans have been mistreated on the grounds of morally irrelevant physiological differences, so animals suffer because they fall on the wrong side of a supposedly ’insuperable line’ dividing beings that count from those that do not”.⁹⁶

Men som Garrard belyser visar det sig vara omöjligt att dra den linjen på ett sätt där alla djur är exkluderade och alla människor är inkluderade, många har försökt och misslyckats genom att hänvisa till förnuftet eller diskursen: Bentham illustrerar detta genom att ställa ett fullvuxet sällskapsdjur mot ett nyfött barn och hävda att det förstnämnda har mer att erbjuda sitt umgänge än det sistnämnda.⁹⁷

Genom att anlägga ovannämnda perspektiv på händelsen när Andrews ställs inför den livlösa ledartjuren och känner sympati med den, så visar sig gränsen mellan människa och djur vara godtycklig och irrelevant, ”since we share with animals a capacity for suffering that only ’the hand of tyranny’ could ignore.”⁹⁸

Jakten ökade i intensitet och Miller förändrades allt mer ju längre den fortskred. ”Hans vidöppna, svartkantade ögon stirrade uttryckslost på honom, genom honom”, som om Andrews

⁹² Williams, s. 154.

⁹³ Williams, s. 162.

⁹⁴ Williams, s. 162.

⁹⁵ Garrard, s. 208.

⁹⁶ Garrard, s. 146.

⁹⁷ Garrard, s. 147.

⁹⁸ Garrard, s. 147.

inte existerade.⁹⁹ I och med att Miller fällde ledartjuren lyckades han *ställa* hjorden, vilket betyder att så länge ingen annan tjur tar kommandot över hjorden kan slakten fortsätta till dess att Miller skadeskuter en kviga i benet, tumult uppstår och en yngre hanne för dem i säkerhet. Trots att Miller aldrig tidigare fällt så många bison i ett svep är han besviken. Felet var att han *tänkte* på vad som kunde hända om han missade, hade han inte gjort det så ”kunde jag ha fått hela hjorden”.¹⁰⁰ För Andrews hade proceduren kring skjutandet av bison till en början framstått som ”en dånande menuett skapad av det vilda som omgav den”.¹⁰¹ Men allteftersom jakten fortsatte framträdde Miller alltmer,

som en mekanisk apparat, en maskin, styrd av hjordens rörelser, och han kom att se Millers slakt av bufflarna inte i första hand som en lust efter blod eller en lust efter skinnen eller för det skinnen skulle inbringa, eller ens i slutändan som ett uttryck för den blinda vrede som dunkelt kokade inom honom – han kom att se slaktandet som en kall och omedveten reaktion på det liv som Miller hade valt att leva. Och han såg sig själv medan han viljelöst kröp efter Miller genom dalen och släpade på vattenkaggen och plockade upp de tomma förbrukade patronerna, medan han tog hand om geväret, rengjorde det, gav det till Miller när han behövde det – han såg sig själv och visste inte vem han var eller vart han var på väg.¹⁰²

Om vildmarken för Andrews uppfattas som en gigantisk kraftkälla som vill bringa klarhet i hans existens, så fungerar den för Miller snarare som ett outtömligt resursfält att försörja på. Läsaren vet ytterst lite om Millers förflutna, det vill säga vilka förutsättningar han hade som barn och av vilka anledningar han blev en pälsjägare.

Men ponera att Millers uppväxt inte skiljde sig nämnvärt mycket från hur Andrews växte upp, vilken är då förklaringen till den brutalitet Miller visar andra arter än människan? Existentialisterna menar att människan inte kan definieras förrän efteråt, det vill säga att människan blir vad hen själv skapar sig till. Enligt Sartre finns det därför ingen mänsklig natur att hänvisa till för att förklara ett visst handlande, ”eftersom det inte finns någon Gud som skulle kunna bestämma den.”¹⁰³ Vem människan *är* avgörs inte bara av hur hen väljer att uppfatta sig, utan även av hur hen vill vara och uppfattar sig själv efter det att hen existerar.¹⁰⁴

⁹⁹ Williams, s. 166–167.

¹⁰⁰ Williams, s. 171.

¹⁰¹ Williams, s. 168.

¹⁰² Williams, s. 170.

¹⁰³ Sartre, s. 12.

¹⁰⁴ Sartre, s. 12.

Utefter Sartres filosofi som proklamerar att existensen föregår essensen, är alltså Miller ansvarig för vem han *är*. Vilket dock inte är detsamma för vad han nödvändigtvis *vill* bli. Sartre förklarar att ”vad vi i allmänhet menar med ’vilja’, det är ett medvetet beslut som för de flesta av oss kommer efter vad man själv gjort sig till. Jag kan vilja ansluta mig till ett parti, skriva en bok, gifta mig, allt detta är blott uttrycket för ett val som är ursprungligare och omedelbarare än vad man kallar vilja.”¹⁰⁵ Varje val som görs av den enskilda individen innefattar på sätt och vis hela mänskligheten, därför att i valet skapas ”en bild av människan sådan som vi anser att hon bör vara”.¹⁰⁶

Om Miller skulle besvara frågan: ”Tänk om alla gjorde likadant?” gällande hans val att jaga bison för skinnets skull, skulle han kunna svara att ”alla gör inte likadant”. Men om frågan skulle omformuleras till: ”Vad skulle hända om alla gjorde likadant?” vore det omöjligt för honom att inte reflektera kring de val han gjort, om inte för att inse skadan han orsakat på ekosystemen så i alla fall för att bli medveten om sitt eget väsens sårbarhet.¹⁰⁷

Återvändandet till Butcher’s Crossing

Millers obönhörliga jakt förhöll sig till endast en gräns och ingen annan: inte förrän varenda bison i dalen var dödad skulle Miller packa ihop lägret och återvända till Butcher’s Crossing. Andrews skulle snart bli alltmera avtrubbad och ju längre jakten höll i sig påverkades hans sinnen allt mindre av den pågående massakern. Men efter den första dagens jakt, innan Andrews somnar, tillåter han sig att tänka på Francine. Han försökte komma underfund med varför han den där kvällen på hennes hotellrum hade flytt därifrån. ”Han mindes den kväljande känslan i magen, äcklet som hade följt omedelbart på lusten som fick blodet att rusa när han såg henne naken och lätt svajande framför honom, som om hon var upphängd i hans egen åtra.”¹⁰⁸

Existentialismens övertygelse om att människan är lika med ångest förklaras av Sartre som konsekvensen av att ha insett sitt ansvar. Om människan inte bara är vem hen själv väljer att vara ”utan även en lagstiftare som på samma gång väljer för hela människosläktet”, så kan människan heller inte undslippa ”att känna sitt djupa och totala ansvar” för det.¹⁰⁹ Den existentiella ångesten för Andrews innefattar inte bara hans egen existens; strax innan han somnar den natten efter jaktens första dag,

¹⁰⁵ Sartre, s. 13.

¹⁰⁶ Sartre, s. 14.

¹⁰⁷ Sartre, s. 16.

¹⁰⁸ Williams, s. 186.

¹⁰⁹ Sartre, s. 16.

gjorde han en bräcklig koppling mellan att han vände Francine ryggen den där natten i Butcher's Crossing och att han vände den urtagna buffeln ryggen tidigare på dagen, här i Klippiga bergen i Colorado. Det gick upp för honom att han inte hade vänt sig bort från buffeln på grund av några frökenaktiga äckelkänslor inför blod och stank och framvällande inälvor; det gick upp för honom att han hade kväljts och gått därifrån på grund av chocken över att se buffeln, som ögonblicket innan hade varit så stolt och ädel och full av värdighet och liv dingla groteskt och hånfullt framför honom, flådd och hjälplös, ett stycke dött kött, berövad sitt jag eller det han föreställde sig som dess jag. Den var inte sig själv; eller den var inte det han hade föreställt sig att den var. Dess väsen var mördat, och med det mordet hade han känt hur någonting inom honom förintades och han hade inte stått ut med det. Så han hade gått därifrån.¹¹⁰

Enligt Camus framträder det absurda alltid som resultat av en jämförelse. För Andrews blir det absurda synligt först i ”jämförelsen mellan ett faktiskt tillstånd och en viss bestämd verklighet, mellan en handling och en övermäktig omvärld”, det vill säga att det absurda finns i klyftan mellan dessa två enheter och uppstår ”ur deras inbördes konfrontation.”¹¹¹

Men Andrews skulle inte få återse Francine den hösten. Miller var ”totalt uppslukad av dödandet” och verkade inte ha en tanke på att packa ihop lägret i god tid före snön började falla.¹¹² När några hundratal resterande bison försöker ta sig ut från dalen beordrar Miller de andra att hjälpa honom. ”Vad fan ska det vara bra för? Du dör inte av att låta några av dem slippa undan”, säger Schneider till en lätt panisk Miller, som i stället för att svara uppmanar dem att skynda sig.¹¹³

En lång kamp följer. Hjordarnas flyktförsök sker inte slumpvis eller ogenomtänkt av några enstaka individer, nej, det tycktes snarare som att de i samförstånd planerat att bryta sig ut. En pirrande glädje for igenom Andrews, men också ett slags chock då han tidigare inte trott det var möjligt. ”Det var som om han inte riktigt hade tänkt på bufflarna förut. Han hade flått dem i hundratal, han hade dödat några stycken, han hade ätit deras kött, han hade varit översköld av deras blod. Men han hade inte tänkt på dem tidigare som han tänkte på dem nu.”¹¹⁴ Bufflarnas

¹¹⁰ Williams, s. 186–187.

¹¹¹ Camus, s. 29.

¹¹² Williams, s. 196.

¹¹³ Williams, s. 204.

¹¹⁴ Williams, s. 207.

samarbetsförmåga klingar här falskt med Descartes teori som hävdade att djur endast är ”bodies without minds, effectively machines.”¹¹⁵

Men samtidigt som de lyckas mota tillbaka hjordarna förändras himlen drastiskt och det är med nöd och näppe de hinner tillbaka till lägret för att ta skydd från snövindarna.

Inte förrän snön börjat smälta framåt våren är det möjligt att genom passet ta sig ut från dalen. Vagnen packas till brädden full av bisonhudar, de närapå förvildade hästarna sadlas och oxarna spänns för. Fyratusen bisonhudar allt som allt, varav hälften lämnas kvar för att hämtas senare. Förödelsen som de fyra männen haft på den undanskymda dalgången kontextualiserar exploateringen av Amerikas vildmark, vilket Garrard beskriver som ”an ’ecocidal’ campaign to exhaust and refashion whole habitats”.¹¹⁶

Innan de når Butcher’s Crossing drabbas de av ett missöde, som inte bara leder till Schneiders död utan också till att bisonhudarna – i alla fall hälften av dem - går förlorade.

Innan Schneider sveps med av flodens strömmar ”kunde de se honom klart och tydligt. Han hade en rynka mellan ögonbrynen som om han var förbryllad och munnen var förvriden i en grimas av irritation och förakt.”¹¹⁷ Om Miller kände ett uns av sorg i sitt bröst så var det snarare för att ”en hel vinters arbete” fördes i väg av floden.¹¹⁸ Endast Andrews drabbas av förtvivlan för sin kamrats tragiska bortgång, om inte Miller hade hindrat honom skulle han förmodligen följt floden till dess att Schneiders lik flutit i land vid flodbanken. Charley Hoge hänvisade till den straffande guden, och slog fast att det var Guds vilja: ”Han låg med skökor och han bedrev otukt och han hädade och han missbrukade Guds namn.”¹¹⁹

Huruvida Hoges förklaring kan hävdas som riktig eller inte är upp till den enskilda läsaren att avgöra. Andrews tycktes för övrigt heller inte lägga någon som helst vikt vid Hoges uttalande. Det han skulle bära med sig var åsynen av Schneiders ansiktsuttryck ögonblicket innan han dog; det uttryckte varken en rädsla eller en förtvivlan utan snarare ett slags likgiltighet. För att citera Camus: ”Det yttersta slutet, väntat men aldrig önskat, är bara värt förakt.”¹²⁰

I Butcher’s Crossing möts de av nyheten att det inte längre finns någon efterfrågan på bisonskinn, McDonald har gått i konkurs och kan därför inte längre betala för de kvarlämnade skinnen uppe i bergen. För Miller och hans gelikar innebär detta slutet på det liv de har levt. Känslan av övergivenhet väcker vreden till liv inom Miller, som senare driver honom till att

¹¹⁵ Garrard, s. 28.

¹¹⁶ Garrard, s. 133.

¹¹⁷ Williams, s. 271.

¹¹⁸ Williams, s. 272.

¹¹⁹ Williams, s. 273.

¹²⁰ Camus, s. 65.

tända eld på McDonalds ställe. Övergivenheten bemöter han alltså med motstånd; han anser att andra, och i synnerhet McDonald, bär skulden för att hans liv mist den stabilitet och *mening* det haft. Sartre menar att ”känslan av övergivenhet beledsagar ångesten”, men om det aldrig funnits någon Gud och inga planer som kunnat anpassa världen efter Millers vilja, så har det heller aldrig funnits något hopp. Övergivenheten innebär ingenting annat än att vi själva väljer vårt jag.¹²¹

När Miller tillsammans med Charley Hoge rusar därifrån skiljs deras och Andrews vägar åt. Samtalet som följer mellan McDonald och Andrews går i stora drag ut på att den förste söker övertyga den andre om hur idiotiskt det var att ge sig av mot vildmarken. McDonald skyller det på ungdomen, vilken gärna vill tro att det finns något att upptäcka. ”Men det gör det inte”, sa han med förakt i rösten och fortsatte:

Du föds, du matas med lögner, proppas full med lögner och sedan lär du dig tjugigårigare lögner i skolan. Du lever hela ditt liv på lögner och sedan, när det är dags att dö, inser du att det inte finns någonting utöver dig själv och det du kunde ha gjort. Utom att du aldrig gjorde det för lögnerna sa åt dig att det fanns något annat. Och då inser du att du kunde ha fått hela världen eftersom du är den enda som vet hemligheten, bara att då är det för sent. Du är för gammal.¹²²

McDonalds misstro mot att det skulle finnas en djupare mening är vad Camus kallar typiskt ”för den absurda människan”.¹²³ McDonald har på sätt och vis förenats med insikten om att ingen räddning går att finna; hans övertygelse om att livet är utan tröst.¹²⁴

Andrews tillbringar några dygn i Butcher’s Crossing, mestadels tillsammans med Francine på hennes hotellrum. ”Du har förändrats så att du kunde komma tillbaka”, konstaterar hon efter det att han knackat på hennes dörr ovanför saloonen.¹²⁵ Till en början är det för dem båda ett kärt återseende, men oron som gror inom Andrews blir honom snart övermäktig. Mötet med den desorienterade Charley Hoge i saloonen, i vars matta ögon Andrews skymtade ett slags bottenlös, fasansfull tomhet. Det var inte i första hand ”för att han hade insett att det Charley Hoges oseende och allt uppslukande blick hade visat honom var något som var och en av dem – Miller, Charley Hoge, Schneider och till och med han själv – hade haft inom sig ända från

¹²¹ Sartre, s. 28–29.

¹²² Williams, s. 302.

¹²³ Camus, s. 2. 61.

¹²⁴ Camus, s. 51.

¹²⁵ Williams, s. 308.

början”, utan det var *någoting* som han hade sett i Schneiders ansiktsuttryck stunden innan han dog, *någoting* som McDonald hade talat om ”i en fotogenlampas fladdrande ljus”.¹²⁶

Efter det att Andrews bevittnat Millers inferno, lämnar han Francine sovandes i sängen. Och ”han visste att han inte skulle återvända.”¹²⁷

Slutord

Så vad var det då Andrews såg i Charley Hoges ögon? Detta *någoting* som utlöste en skräck inom honom? För att den frågan om möjligt ska kunna besvaras krävs en sammanställning av analysens resultat.

Varför Andrews sökte sig till vildmarken var i syfte att finna livets mening; han krävde sanningen bortanför den omgivande, trögflytande massans själlösa existens. Den transcendentalistiska läran som Emerson representerade övertygade honom om naturens kapacitet att bringa något slags klarhet i hans utforskade väsen.

Till en början påverkas han rent fysiskt: smärtan och törsten försätter honom i ett slags delirium; hans kropp tycks förlora sina konturer och flyter snart samman med landskapet. En aklimatiseringsprocess tar sin början och Andrews kropp tuktas. Under färden mot Coloradobergen möter han nybyggare, lycksökare och spillror av ursprungsbefolkningen; människor med drömmar om ett bättre liv och människor vars liv slagits i bitar. Miller, Charley Hoge och Fred Schneider guidar honom över prärien och ställer flera gånger ”den gamla goda tiden” i kontrast mot nuet; bisonhjordarna har krympt och *indianerna* ”är inte värda att skjuta längre”.¹²⁸

Vistelsen i dalen varar dessutom längre än planerat. Nio månader är en lång tid i vildmarken och prövningarna blev många. När Andrews gav sig av i slutet av augusti för att återvända i maj året därpå, hade en förändring inte så mycket till det yttre som inom honom skett. ”Klyftan mellan själens krav och världens ständiga svek”, som Camus menar är den påtagliga sanningen, det vill säga det absurda. Andrews ställs inför ett val: antingen accepterar han att livet är absurt eller så förnekar han det. Han drevs till vildmarken i hopp om att finna sanningen, men upptäckte *någoting* skrämmande som funnits inom honom från första början. Att färdas mot

¹²⁶ Williams, s. 315.

¹²⁷ Williams, s. 329.

¹²⁸ Williams, s. 109.

vildmarkens hjärta fick honom att möta sig själv. För att låta Camus avsluta: ”När allt kommer omkring kan man finna sig till rätta, om man är fast besluten att göra det.”¹²⁹

Vidare perspektiv

Varför filosofer tillika teoretiker som Sartre eller Camus inte reflekterat kring ekokritik i sina essäer är sett till det kronologiska fullt rimligt: de nämnda herrarna verkade långt innan ekokritik över huvud taget yttrats och än mindre börjat användas inom litteraturanlys. Men varför ekokritiska forskare i sin tur inte använt sig av existentialismen som ett slags komplement för sina studier finns det egentligen inget enkelt svar på. Huruvida kombinationen av nämnda teoretiska perspektiv kan ses som en självklarhet eller inte beror naturligtvis på vilken studie man ämnar göra. Men om syftet är – som hos föreliggande uppsats – att problematisera gränsen mellan kultur och natur kan det vara en god idé att ha en viss kännedom om själva rotsystemet, det vill säga där föreställningen om denna gräns började gro för att med tiden bli ett vedertaget axiom bland så många människor.

Knappt uppfattar sig människan längre som en del av naturen; när vi talar om andra arter gör vi det inte sällan genom att klumpa dem samman under benämningen ”djur”, som om fåglar och kräddjur hade mer gemensamt med däggdjur än däggdjuren med människan. Det mänskliga förnuftet har genom idéhistorien framhållits som det bärande argumentet för människans särställning gentemot andra arter, men uppenbarligen har det inte varit tillräckligt klyftigt för att inse att djurarters försvinnande och deras sårbarhet också gäller mänskligheten.

Det existentialismen kan bidra med och ekokritiken i sin tur kan dra stor nytta av, är läran om människans existens i allmänhet och vilka konsekvenser sökandet efter en högre mening kan ha på jordens resurser i synnerhet.

¹²⁹ Camus, s. 37.

Litteraturförteckning

Tryckta källor

Camus, Albert, *Myten om Sisyfos*, 3. utg., övers.: Gunnar Brandell & Bengt John, Stockholm: Bonnier, 2004

Garrard, Greg, *Ecocriticism*, Routledge: London, 2012

Glotfelty, Cheryll & Harold, Fromm, *The Ecocriticism Reader. Landmarks in Literary Ecology*, Athens: Univ. of Georgia Press, 1996

Kolodny, Annette, *The Lay of the Land. Metaphor as Experience and History in American Life and Letters*, Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 1975

Sartre, Jean-Paul, *Existentialismen är en humanism. De bärande idéerna i Sartres filosofi*, 3. uppl., övers.: Arne Häggqvist, Stockholm: Aldus/Bonnier, 1970

Tenngart, Paul, *Litteraturteori*, 2. uppdaterade uppl., Malmö: Gleerup, 2010

Tompkins, Jane, *West of Everything. The Inner Life of Westerns*, New York: Oxford University Press, 1992

Williams, John, *Butcher's Crossing*, övers.: Eva Johansson, Stockholm: Natur & kultur, 2015

Otryckta källor

Brenner, Jack, "Butcher's Crossing. The Husks and Shells of Exploitation", *Western American Literature* 1973. <https://muse-jhu-edu.ezproxy.ub.gu.se/article/529048/pdf> (hämtad 2018-10-31)

Huggan, Graham & Tiffin, Helen, *Postcolonial Ecocriticism. Literature, Animals, Environment*, London/New York: Routledge, 2010

Nationalencyklopedin, "transcendentalism",

<http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/transcendentalism>

(hämtad 2019-01-07)

Prendergast, Alan, "Sixteen Years After His Death, Not-So-Famous Novelist John Williams is Finding His Audience", *Westword*, 2010

Westerlund, Blake R., "All in a Day's Work. John William's *Butcher's Crossing* and Work's Dissatisfaction", *The Explicator*, 71(2), s. 112–116, 2013